

'EEN GOEDE LERAAR IS EEN RIJKE ERVARINGSLERAAR!'

DE WERKWEKEN OP HOGESCHOOL KPZ

Herinner je je nog de werkweken van Hogeschool KPZ? Als je de pabo deed op onze hogeschool, kan het maar zo zijn dat je mee ging naar Rome. Die reis wordt al meer dan 20 jaar aangeboden aan tweedejaars studenten. Bureau Internationalisering organiseert echter ook werkweken naar andere bestemmingen. Je kunt naar Arhus en Skive in Denemarken, Graz, in Oostenrijk of je blijft in eigen land en gaat naar Ameland. Waarom gaan studenten eigenlijk op werkweek? Wat voor gedachtegoed zit daar achter? Begeleiders en organisatoren vertellen in een interview over de achtergronden en hun ervaringen. Waarover zij vooral enthousiast zijn? De waarde van samen ervaren. Alle werkweken hebben een sterk bindend karakter; de inhoud is echter heel verschillend. Er valt dus ook echt wat te kiezen. Lees maar!

'Wandelen door Rome is als wandelen op een tijdlijn,' zegt Ron Meijer, hogeschooldocent Geschiedenis. 'Het ontstaan van de stad, het Romeinse keizerrijk, de overgang naar het Christendom met al haar kerken: in de gebouwen en kunstwerken, zelfs in de straat, is de geschiedenis zichtbaar en voelbaar. In geschiedenisboeken lijkt de geschiedenis te bestaan uit hoofdstukken. Maar in het echt lopen periodes in elkaar door: de Romeinen zijn niet ineens weg als het Christendom opkomt. We bezoeken bijvoorbeeld een klein kerkje en onder die kerk ligt nog een heiligdom uit de tijd van de Romeinen. We laten ze dat voelen: we fietsen met studenten dwars door Rome. Dan merken ze wel wanneer we fietsen op oude Romeinse wegen, zo hobbelig als die zijn. Kilometers langs strekken die wegen zich uit: wat een werk om zoiets te maken.'

RUIMTE VOOR DIEPERE GESPREKKEN

‘Als je een kleine week weggaat met studenten, krijg je mooie, diepere gesprekken. Als je lesgeeft, is daar niet zoveel tijd voor. Aan het eind van de les komen studenten wel eens naar je toe met vragen, dan ontstaat wel eens zo’n gesprek. Maar in Rome is er meer ruimte voor. Dan sta je aan het hek te kijken naar de Paus die voorbij komt en vragen de studenten later op het terras: geloof jij? En wat betekent de paus voor je? Of ze lopen in stilte door de kerk en vragen later buiten wat dat houten hokje nou was. Dan vertel ik dat tegenwoordig veel geld uit wordt gegeven voor een psycholoog, maar dat mensen vroeger hun verhaal vertelden aan de pastoor, in dat biechthokje.’

‘Geschiedenis is een verhalenvak. Achter al die gebouwen, monumenten, kunstwerken, voorwerpen schuilen verhalen. Als je met een expert op reis gaat, komen die verhalen tot leven. Wij als begeleiders geven die verhalen door. Annemarie, die sinds vorig jaar meegaat naar Rome, kijkt als docent aardrijkskunde anders naar de stad dan ik: zij kijkt naar hoe de stad is opgebouwd, het verschil tussen de wijken en hoe de stad is ontstaan bij de rivier de Tiber en op heuvels, en hoe die zich ontwikkelt richting toekomst. Ik kijk naar de gebouwen, naar wat de mens aan sporen heeft achtergelaten en wat die ons vertellen over het leven in die tijd. Studenten bereiden ook zelf een deel van de werkweek voor, worden expert op een onderdeel. Ik zeg altijd: ‘Als toeristen blijven staan om naar je te luisteren, doe je het goed.’ Meestal bereiden ze zich heel goed voor en worden er ook zelf heel enthousiast over. En in de stad zelf wordt de nieuwsgierigheid steeds gevoed; er is zoveel te zien.’

ERVARINGEN MAKEN DIEPE INDRUK

‘Er gebeuren in zo’n week ook veel onverwachte dingen. Ervaringen maken grote indruk op studenten. In het Pantheon werd eens klassieke muziek gespeeld. Sommigen hadden de tranen in de ogen, ze waren echt geraakt. Nog nooit eerder hadden ze klassieke muziek geluisterd. Juist dat is ook mooi, die verrassende momenten. Studenten gaan echt rijker naar huis na een paar dagen Rome. Zonder ervaringen op te doen tijdens zo’n reis kun je ook een goede leraar zijn, maar wel een basale. Het is natuurlijk realistisch dat je op de basisschool niet steeds de wereld in stapt; veel vaker zul je de wereld de klas binnen halen. Maar het maakt wel uit of jij er als leraar zelf ervaring in hebt opgedaan.’

‘We zijn het aan het werkveld verplicht om rijke studenten af te leveren, studenten die zelf volop ervaringen hebben opgedaan, verhalen kunnen vertellen en doorgeven. In het nieuwe curriculum zouden ze vaak op werkweek moeten gaan, vanuit verschillende expertises. En eigenlijk zou je in het onderwijs de kans moeten geven om ergens expert in te worden, zodat je kinderen vanuit kennis en ervaring enthousiast kunt maken voor het vak.’

OUTDOOR EDUCATION IN ARHUS EN SKIVE

Het programma in Denemarken ziet er heel anders uit. Begeleidster Agnes van der Beek, hogeschooldocent Taal en specialist hoogbegaafdheid: ‘Scandinavië staat bekend om het leren in, van en over de natuur. Outdoor Education is daar heel normaal en studenten die meegaan naar Denemarken ervaren hoe dat daar vorm krijgt. Skive ligt in het noorden, aan de kust, en is omringd door natuur. Meteen bij aankomst al maken we een wandeling langs de kust, echt prachtig. We zijn veel buiten en ontmoeten pabostudenten die daar studeren aan de universiteit. Ze bereiden voor elkaar een outdoor-programma voor en wisselen uit hoe ze dat ervaren en waarom ze dat zo doen. We moesten bijvoorbeeld met een bakje de natuur in en allerlei dingen verzamelen: iets blauws en iets roods, iets eetbaars, iets levends. Vervolgens werd uitgewisseld wat we al wisten over die vondsten uit de natuur en werd daar nieuwe kennis aan toegevoegd.’

Hun kennis over de natuur was groot, ze leven duidelijk van kinds af aan veel meer buiten. Wij leerden aan hen hoe je door middel van een mysterie veel kunt leren. Bijvoorbeeld over Hugo de Groot. Als een detective speuren ze in allerlei bronnen om zo opdrachten en vragen te beantwoorden. Dat leverde steeds een deel van de oplossing en zo vielen langzaam alle puzzelstukjes op hun plek. Het voelde allebei als speels leren. Vooraf hebben alle studenten ook spelen voorbereid om samen buiten te doen. Het bereiden van de maaltijd met elkaar midden in de natuur op open vuur, zorgde voor een bijzondere sfeer.'

LEREN IN EN VAN DE OMGEVING

'Het bezoek aan Arhus heeft een heel ander karakter,' vervolgt Agnes. 'Arhus is een grote stad, met industrie en bedrijven. Die hebben zich ook geclusterd in een centrum waar ze samenwerken om scholen te leren over die bedrijven, zoals Lego (dat zijn oorsprong heeft in Denemarken) en een drukkerij. Het deed me denken aan Lego League, een educatief programma dat we in Nederland ook inzetten om aan de hand van technologie over maatschappelijke vraagstukken te laten nadenken.' 'In Arhus gaat het meer over entrepreneurship,' licht Femke Koopman, één van de organisatoren, toe. 'wat doen die bedrijven aan innovatieve trajecten, hoe passen zij zich aan of lopen ze vooruit op wat er in de samenleving gebeurt en wat er nodig is voor de toekomst. Studenten leren hoe die bedrijven dat doen.' 'Het contrast tussen Arhus en Skive is behoorlijk groot,' vertelt Agnes. 'Eerst ben je helemaal buiten, dan weer helemaal terug in de stad.'

Maar steeds gaat het erom om te leren van je omgeving. En steeds vindt er veel uitwisseling plaats tussen studenten van hier en van daar. In Arhus bezoeken we ook de universiteit en volgen daar lessen. Het is opvallend hoeveel aandacht er is voor de culturele vakken, voor theater, film, muziek en verhalen. Het mooie is ook dat het goede manieren zijn om op een andere manier te communiceren; we spraken elkaars taal niet, maar met concentratiespelen, gezamenlijk bewegen en dramaoefeningen, is er veel contact gemaakt.'

GRAZ: INCLUSIEF ONDERWIJS EN RIJKE HISTORIE

'Graz is de tweede grootste stad van Oostenrijk,' vertelt Romy Worst. Romy is werkzaam bij Bureau Internationalisering en begeleider van de werkweek naar Graz. Ze studeerde er zelf ook en woonde er na het voltooien van de pabo aan Hogeschool KPZ vier jaar. Ze kent de stad dus goed. 'Graz is het kloppende hart van Oostenrijk. Met meer dan 45.000 studenten vanwege de vier universiteiten en twee hogescholen bruist deze stad van energie. Overal waar je kijkt, vind je gezellige terrasjes, cafés, clubs en theaters die zorgen voor een levendig cultureel en nachtleven. In 2003 werd Graz zelfs uitgeroepen tot culturele hoofdstad van Europa. De oude binnenstad is zo mooi dat UNESCO het heeft bestempeld als werelderfgoed: het is een geweldige mix van gotische, barokke en renaissancistische architectuur. Kortom, Graz is een te gekke mix van geschiedenis en moderniteit, waar altijd wat te beleven valt voor zowel locals als bezoekers!'

INCLUSIEF ONDERWIJS

‘Met studenten bezoeken we scholen en daar valt dan ook de enorme culturele diversiteit op. Na schooltijd kunnen kinderen extra taallessen krijgen, ook in hun eigen talen, en er is veel tijd voor onderwijs in verschillende religies. Hun eigen thuiscultuur wordt dus goed onderhouden. Oudergesprekken vinden vaak plaats met een tolk.’ Romy deed er een passende opleiding: de master Inclusive Education. En studenten van Hogeschool KPZ leren in deze werkweek dan ook veel over inclusief onderwijs. Romy: ‘Kinderen gaan in Oostenrijk niet naar het speciaal onderwijs. Er zijn veel extra handen in de klas om iedereen in de groep goed te kunnen begeleiden. Ook kinderen met beperkingen, zoals slechthorenden, maken gewoon deel uit van de groep. Heel interessant hoe het systeem daarop is ingericht en wat we daarvan kunnen leren. We bezoeken dus verschillende scholen én de opleiding.’

‘Oostenrijk is natuurlijk ook een land met veel natuur,’ vertelt Romy. ‘We wandelen dus ook de bergen in. Een hele ervaring voor sommige studenten. Die merken dat all-stars toch niet de juiste schoenen zijn voor dat terrein. We laten ze in de bergen nadenken over zichzelf in relatie tot anderen en hun omgeving. We doen aan mindfulness, bewustwording. Een mooie afwisseling met de drukte van de stad.’

DISCIPLINE EN HET ONBEKENDE OP AMELAND

Omgaan met weerbaarheid, het onvoorspelbare, met onzekerheid: daar gaat de werkweek op Ameland over. Fysiek én mentaal. ‘Het programma kan ik eigenlijk nog niet helemaal vertellen,’ zegt Frank Salet, docent bewegingsonderwijs, ‘want bij die doelen past ook dat studenten nu nog niet goed op de hoogte zijn van wat er allemaal gaat komen.’ Maar hij kan wel vertellen wat er dan gebeurde in de vorige jaren; die werkweek was op een heel andere locatie: ‘We gingen met werkweek naar Schoorl, bij Alkmaar, maar de locatie waar we verbleven is opgeheven. Nu gaan we met de boot naar Ameland, dus ook echt fysiek een andere plek; toch het gevoel even helemaal weg te zijn, dat spreekt tot de verbeelding.’ De studenten kregen de afgelopen jaren meteen al een opdracht voor onderweg. Ze kregen 10 euro en moesten op weg naar Alkmaar ergens de trein uit om met mensen ter plekke in gesprek te gaan en een promotiefilmpje te maken over bijv. hun stad. Frank: ‘Een groepje studenten was in Utrecht uitgestapt en had een bewoner aangesproken die hen vervolgens enthousiast had rondgeleid. Ze eindigden samen op het terras met een kop koffie. De studenten ontdekten dat mensen heel trots zijn op hun stad, dat ze daarover graag vertellen, dat maakt de drempel om in gesprek te gaan een stuk lager.’ Eenmaal in Schoorl golden er niet veel regels: studenten moesten samen, zonder aanwijzingen, slaapplekken verdelen en met elkaar zorgen voor een goede sfeer.

Frank: 'Dat kunnen ze prima. Wij begeleiders trokken ons na 22.00u terug, maar zij gingen dan nog even door; de dag erna was alles opgeruimd. Er is nooit gedoe geweest, ze nemen die verantwoordelijkheid dus gewoon.'

SAMENWERKING ESSENTIEEL

Twee grote opdrachten stelden hen op de proef in de werkweken in Schoorl: een dropping en een minikamp. Frank: 'De dropping gebeurde 's nachts. Het was voor ons begeleiders altijd heel spannend of de groepen het er goed vanaf zouden brengen. De vraag voor de groepen zelf is natuurlijk: hoe lang gaan we door zonder hulp en wanneer zetten we onze trots aan de kant. Nood breekt wetten: er was een keer een groep die echt uren heeft rondgezworven. Op een gegeven moment maakte die groep dan toch die envelop open en vroeg onze hulp. Het is mooi als zoiets gebeurt. Dan stellen studenten vast dat er ook bij ons opluchting is en dat hulp vragen dus ook een goede kant heeft, voor iedereen. We kijken ook terug op dat proces. Zo'n dropping is een hele beleving.'

Samenwerken is van groot belang in de opdrachten in deze werkweek. Frank licht toe: 'Dat merkten de studenten ook in het minikamp van Koningsbrugge. Het programma van de Avro-Tros was inspiratiebron voor een minikamp. 's Ochtends om 6 uur werden de studenten door twee mariniers uit bed gelicht. Ze moesten op tijd klaar staan, in het juiste tenue en moeten vervolgens opdrachten uit voeren waarbij ze elkaar nodig hebben. Ze moesten bijvoorbeeld over een parcours balken, kisten met militaire spullen en enorme ballen verplaatsen. Dat kan alleen samen en in goed overleg. Altijd is er ook tijd te kort, dus stress gaat een grote rol spelen. Steeds speelt de vraag: ben je in staat te gehoorzamen? En kun je in de groep vertrouwen op de anderen?' Frank kijkt met plezier terug: 'Alle studenten doen goed mee. Sommigen omdat ze fanatiek zijn, anderen omdat ze bij de groep willen horen en zich voegen. Ze hebben ook respect voor elkaar, willen niet verzaken. En dan gaat ook spelen, of jij leiding kunt geven én leiding kunt ontvangen. Om de opdrachten te kunnen afronden is het individu eigenlijk van ondergeschikt belang: het draait om de groep. Wanneer zeg je iets, wanneer stap je uit, tot hoever ga je, verbind jij je aan die groep? Boeiende processen!'

COMPLIMENTEN

Studenten organiseren voor deze werkweek de helft van de activiteiten zelf, dus ze moeten zich goed voorbereiden voor vertrek. Ze bedenken bijvoorbeeld sport- en spelactiviteiten rondom de accommodatie, slecht-weerspelen en avondspelen. 'In het verleden is er een triatlon georganiseerd,' vertelt Frank, 'maar het kaartje klopte niet! Ze leren dus ook een event goed organiseren. Maar ze leren ook wat anders: dat je meedoet, omdat je niet alleen deelnemer bent, maar ook organisator en je wilt ook dat anderen meedoen met jouw activiteit. Het groepsproces is dus van groot belang.'

'Op de dag van vertrek schrijven studenten voor elkaar een kaartje: ze schrijven naar iedere student hoe ze die in positieve zin hebben leren kennen in die week. Dat kaartje vol complimenten sturen wij een tijd na die werkweek op naar de studenten. Het is ontzettend leuk om zo'n kaart te ontvangen. Dat is dan de afsluiting van een mooie, waardevolle werkweek!'

Met dank aan Frank Salet, Romy Worst, Femke Koopman, Agnes van der Beek en Ron Meijer, allen begeleiders van de werkweeken.

OVER DE AUTEUR

Véronique Damoiseaux is hogeschooldocent taal en op Hogeschool KPZ en eindredacteur van *Veerkracht*.